

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า ความเจริญของสังคมส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเจริญทางด้านการศึกษา ซึ่งการศึกษาไม่เพียงแต่จะเป็นส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการสร้างและบำรุงรักษาบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ แต่การศึกษายังเป็นตัวการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของสังคม การดำเนินงานทางการศึกษาเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวางต้องการงบประมาณจำนวนมากไม่น้อย เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ดังนั้นเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการจึงจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนในการดำเนินการศึกษาให้รอบคอบ รัดกุม และทำอย่างมีระบบ

ในการจัดทำแผนการศึกษา เป้าหมายสูงสุดที่กว้างแถมุ่งหวังจะให้เกิดก็คือ ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพของแผนการศึกษา หมายถึงการที่สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ประหยัดค่าใช้จ่าย แรงงาน เวลา และได้ผลงานคุ้มค่าเป็นที่น่าพอใจจึงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การวางแผนเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เป็นงานสำคัญในกระบวนการบริหารของหน่วยงานและระบบการบริหารทั้งระบบ เค้าโครงการทำงาน และรายละเอียดต่าง ๆ ที่แสดงไว้ในแผนเป็นผลมาจากการค้นหา และกำหนดวิธีการทำงานในอนาคต เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานและองค์การมากที่สุด (อำรุง จันทวานิช ภาณุรัตน์ รัตยาภาส และเจษฎ์ อนรรฆมงคล. 2528)

ขั้นตอนสำคัญในการวางแผนการศึกษา คือ การวิเคราะห์และการตัดสินใจ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ การขาดข่าวสารข้อมูลที่ต้องการและเพียงพอ ในกระบวนการตัดสินใจ เมอร์ดีค และ

รอส (Murdick and Ross. 1977 : 45) กล่าวว่า ข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ข้อมูลที่ใช้เป็นตัวป้อน (Input) ในการพิจารณาเกณฑ์การตัดสินใจ การพิจารณาถึง ค่านิยมและการกลั่นกรอง ทำให้เห็นว่าคุณภาพของการตัดสินใจจะเป็นผลจากการให้ข้อมูลที่มี คุณภาพและพอเพียงสำหรับการพิจารณา ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจความต้องการด้านประสิทธิภาพ ของการวางแผนดำเนินงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ที่พบว่า การมีข้อมูลและระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผนที่เพียงพอและเหมาะสม เป็นความต้องการที่จำเป็นลำดับแรกของฝ่ายบริหาร (กรมสามัญศึกษา. 2532 : 17)

ในเรื่องของการตัดสินใจในการวางแผนและการบริหารนี้ วิจิตร ศรีสอาด (2529 : 1 - 3) กล่าวว่า การตัดสินใจ วินิจฉัยสิ่งการที่ซับซ้อนอยู่กับระบบข่าวสารข้อมูลถึงร้อยละ 90 และ ใช้วิจยารณาญาณเพียงร้อยละ 10 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของอาร์ุง จันทวานิช ภาณุรัตน์ รัตยาภาส และเจษฎ์ อนุธรรมมงคล (2528 : 47) ที่ว่าการตัดสินใจที่ต้นควรเป็นการตัดสินใจที่ใช้หลักการ และเหตุผล ซึ่งอาศัยข้อมูลและสารสนเทศ เป็นปัจจัยหลักหรือเป็นพื้นฐาน

งานตามภาระหน้าที่ของผู้บริหารนั้น มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลตลอดเวลาโดยเฉพาะ อย่างยิ่งในการวางแผน ซึ่งต้องกระทำอย่างรอบคอบในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และข้อมูลที่ได้รับต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการ มีความถูกต้อง และมีความทันต่อเหตุการณ์ ความสำคัญของข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารนี้ อาร์ุง จันทวานิช ภาณุรัตน์ รัตยาภาส และเจษฎ์ อนุธรรมมงคล (2528 : 14) กล่าวว่า การวางแผน การควบคุมงาน และการตัดสินใจของผู้บริหาร ในปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาความซับซ้อนของงาน ที่เพิ่มขึ้นทุกปี ตามความเจริญเติบโต และปฏิสัมพันธ์ขององค์การกับปัจจัยต่าง ๆ สารสนเทศจะเป็นเครื่องช่วย ชี้แนะทิศทางที่ผู้บริหารจะเลือกดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในเรื่องนี้ ธงชัย สันติวงษ์ (2530 : 31) กล่าวว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องติดตามและได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ซึ่งเป็น เรื่องสำคัญยิ่งสำหรับการวางแผน

จากข้อคิดของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า ข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษามี ความสำคัญและจำเป็นมากในการวางแผนการบริหาร และพัฒนาการศึกษาทุกระดับ ดังนั้นจึงต้อง จัดทำระบบสารสนเทศให้ตีมีคุณภาพ มีความเพียงพอ ถูกต้องตรงตามความต้องการ ทันต่อเหตุการณ์

และมีความเชื่อถือได้ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการวางแผนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายเร่งรัดพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานด้วยระบบ แผนงานซึ่งปรากฏอยู่ในนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) โดยมีจุดเน้นให้หน่วยงานทางราชการ ได้ใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อ การบริหารและการตัดสินใจโดยพยายามให้แสดง เอกภาพที่เหมาะสมต่อการจัดการศึกษาในแต่ละ ระดับ ในส่วนของกรมอาชีวศึกษา ได้ตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยพัฒนา ระบบข้อมูลเพื่อการบริหารสถานศึกษา รูปแบบนี้กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดขึ้นในระยะแรก โดยมอบ ให้กองแผนงานเป็นผู้รับผิดชอบ ในการวางแผนจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการศึกษาและตลาดแรงงานขึ้น โดยประสานงานกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในช่วงปลาย แผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 5 กรมอาชีวศึกษา จึงได้ประกาศจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการศึกษาเพื่ออาชีพ และตลาดแรงงานขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2527 โดยกำหนดเครือข่ายการเชื่อมโยงของ ศูนย์ข้อมูลเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. ศูนย์ข้อมูลระดับสถานศึกษา
2. ศูนย์ข้อมูลระดับจังหวัด
3. ศูนย์ข้อมูลระดับภาค
4. ศูนย์ข้อมูลระดับกรม

ต่อมาได้ปรับปรุงเครือข่ายศูนย์ข้อมูลใหม่อีกคงเหลือศูนย์ข้อมูลเพียง 3 ระดับ โดยตัด ศูนย์ข้อมูลระดับภาคออก และให้ศูนย์ข้อมูลฯ ระดับจังหวัดเป็นแม่ข่าย รวบรวมข้อมูลจากสถาน ศึกษาในจังหวัดและเชื่อมโยงกับศูนย์ข้อมูลระดับกรมโดยตรง ส่วนข้อมูลที่สถานศึกษาทุกแห่งถูก กำหนดให้จัดเก็บนั้น แบ่งเป็นข้อมูล 2 ลักษณะ รวม 8 ประเภทดังนี้คือ

1. ข้อมูลภายในสถานศึกษา ได้แก่
 - 1.1 ข้อมูลนักเรียนนักศึกษา
 - 1.2 ข้อมูลบุคลากร
 - 1.3 ข้อมูลงบประมาณ

- 1.4 ข้อมูลครุภัณฑ์
- 1.5 ข้อมูลอาคารสถานที่
- 1.6 ข้อมูลหลักสูตร โปรแกรมการเรียน
2. ข้อมูลภายนอกสถานศึกษา คือ
 - 2.1 ข้อมูลตลาดแรงงาน
 - 2.2 ข้อมูลทางสังคม

จากการที่ศูนย์ข้อมูลฯ ระดับสถานศึกษา ได้ดำเนินการตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมา ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ตลอดจนแนวทางการหรือรูปแบบการจัดสารสนเทศของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลไปวางแนวทางพัฒนาระบบสารสนเทศ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา
2. เพื่อเสนอแนะรูปแบบการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะได้ทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานด้านสารสนเทศ และเสนอแนะรูปแบบการจัดระบบสารสนเทศของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ซึ่งจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารวิทยาลัยการอาชีพ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และหัวหน้าศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของวิทยาลัยการอาชีพ กรมอาชีวศึกษา ทั่วประเทศจำนวน 14 แห่ง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือตัวเลขที่ไม่ได้แสดงความเกี่ยวข้องหรือให้คำอธิบาย เป็นข่าวสารที่ยังไม่ได้ประเมิน ซึ่งจะยังใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่ในการประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร จำนวนนักเรียน จำนวนครู จำนวนห้องเรียน
2. สารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลที่ประมวลผลวิเคราะห์แล้วสามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ทันที เช่น จำนวนคาบการให้ห้องเรียนต่อสัปดาห์ จำนวนคาบการสอนของครูต่อสัปดาห์ อัตราครูต่อนักเรียน อัตรานักเรียนต่อห้องเรียน เป็นต้น
3. การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร (Management Information System) หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเป็นสารสนเทศ การเก็บรักษา และการเรียกใช้ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลให้ผู้บริการนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเพื่อการบริหารและวางแผน และควบคุมการปฏิบัติงานตามความต้องการ
4. ศูนย์ข้อมูล หมายถึง ศูนย์ข้อมูลการศึกษาเพื่ออาชีพและตลาดแรงงานที่จัดตั้งขึ้นภายในวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา
5. ผู้บริหาร หมายถึง บุคคลผู้ทำหน้าที่ต่อไปในวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ตามระเบียบกรมอาชีวศึกษาว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2529 ได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และหัวหน้าคณะ
6. หัวหน้างานศูนย์ข้อมูล หมายถึง บุคลากรในสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าสถานศึกษาให้ปฏิบัติหน้าที่รวบรวมประมวลผลจัดเก็บรักษา และให้บริการข้อมูลต่าง ๆ แก่กลุ่ม

ผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์และบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก ตามระเบียบกรมอาชีวศึกษา ว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2529

7. สภาพ หมายถึง สภาพการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารในวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา

8. ปัญหา หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้บริการและความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้อมูลในวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา

9. ความต้องการ หมายถึง ความต้องการสารสนเทศเพื่อการบริหารในวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา

